नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७

(मिति २०७४ साल पौष मसान्तसम्म भएका संशोधन समेत मिलाइएको)

नेपाल सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

सिंहदरबार

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७

लालमोहर र प्रकाशित मिति
२०४७।१२।४

संशोधन गर्ने ऐन

१. नागरिक लगानी कोष (पहिलो संशोधन) ऐन, २०५४ — २०५४।९।२

२. आयकर ऐन, २०५८ — २०५८।१२।१९

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

३. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६◆ — २०६६।१०।७

२०४७ सालको ऐन नं. २५

■ ....

नागरिक लगानी कोषको स्थापना र व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : देशको आर्थिक विकासको लागि सर्वसाधारण जनतालाई समेत पूँजीको बचत गर्न प्रोत्साहित गरी लगानीका अवसरहरु बढाउन तथा पूँजी बजारको विकासमा गतिशिलता ल्याउन एउटा नागरिक लगानी कोषको स्थापना र व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ को धारा १२९ बमोजिम मन्त्रिपरिषदको सल्लाह र सम्मतिले यो ऐन बनाईबक्सेकोछ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम "नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७" रहेकोछ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "कोष" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको नागरिक लगानी कोष सम्झनु पर्छ ।

(ख) "साधारण सभा" भन्नाले दफा २१ बमोजिम बोलाइएको शेयरवालाहरुको साधारण सभा सम्झनु पर्छ ।

(ग) "समिति" भन्नाले दफा २५ बमोजिम गठन भएको कोषको सञ्चालक समिति सम्झनु पर्छ ।

(घ) "अध्यक्ष" भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "सञ्चालक" भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष समेतलाई जनाउँछ ।

(च) "कार्यकारी निर्देशक" भन्नाले दफा ४२ बमोजिम नियुक्त कोषको कार्यकारी निर्देशक सम्झनु पर्छ ।

(छ) "शेयर" भन्नाले कोषको शेयर पूँजीको विभाजित अंश सम्झनु पर्छ ।

(ज) "शेयरवाला" भन्नाले कोषको शेयरमा स्वामित्व भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(झ) "शेयर प्रमाणपत्र" भन्नाले शेयरवालालाई शेयर खरिद गरे बापत कोषले प्रदान गरेको निस्सा सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "कर्जा" भन्नाले कुनै चल वा अचल सम्पत्ति धितो वा बन्धक लिई वा अन्य आवश्यक सुरक्षण वा जमानत लिई कोषले निर्धारण गरेको शर्तमा दिने ऋण सम्झनु पर्छ ।

(ट) "डिबेञ्चर" भन्नाले कोषको जायजेथा धितो राखी वा नराखी कोषले जारी गरेको ऋणपत्र सम्झनु पर्छ ।

◆ यो ऐन संवत् २०६५ साल जेठ १५ गते देखि लागू भएको ।

■ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

(ठ) "ऋणपत्र" भन्नाले राष्ट्र ऋण ऐन, २०५९ अन्तर्गत नेपाल सरकारले निष्काशन गरेको ऋणपत्र सम्झनु पर्छ ।

(ड) "धितोपत्र (सेक्यूरिटी)" भन्नाले शेयर, स्टक, नगद, डिबेञ्चर, डिबेञ्चर स्टक र नेपाल सरकारले जारी गरेको ऋणपत्र सम्झनु पर्छ र सो शब्दले धितोपत्रको धरौटी सम्बन्धी भरपाई तथा धितोपत्र सम्बन्धी हक र अधिकारपत्र समेतलाई जनाउँछ ।

(ढ) "लगानी" भन्नाले कुनै सङ्गठित संस्थाको शेयर वा डिबेञ्चर र अन्य धितोपत्रहरुमा गरिएको लगानी सम्झनु पर्छ ।

(ण) "लगानीकर्ता हिसाब योजना (इन्भेष्टमेण्ट एकाउण्ट स्कीम)" भन्नाले दफा १५ बमोजिम कोषले सञ्चालन गरेको लगानीकर्ता हिसाब योजना सम्झनु पर्छ ।

[σ](त) "नागरिक एकाङ्क योजना (सिटिजन युनिट स्किम)" भन्नाले दफा १६ बमोजिम कोषले सञ्चालन गरेको नागरिक एकाङ्क योजना सम्झनु पर्छ र सो शब्दले सर्वसाधारण बचतकर्ता र लगानीकर्ताहरुबाट सङ्कलन गरी जम्मा भएको पूँजी कोष र त्यस्तो पूँजी कोषलाई व्यवस्थित गर्ने योजनालाई समेत जनाउँछ ।

(थ) "एकाङ्क (युनिट)" भन्नाले नागरिक एकाङ्क योजना अन्तर्गत पूँजी सङ्कलन गर्न जारी गरिएको एकाङ्क सम्झनु पर्छ ।

(द) "एकाङ्कवाला (युनिटहोल्डर)" भन्नाले कोषको एकाङ्कमा स्वामित्व भएको व्यक्ति वा सङ्गठित संस्था सम्झनु पर्छ ।

(ध) "एकाङ्क प्रमाणपत्र" भन्नाले नागरिक एकाङ्क योजनामा रकम लगानी गरे बापत कोषले एकाङ्कावालालाई प्रदान गरेको निस्सा सम्झनु पर्छ ।

(न) "प्राविधिक उपसमिति" भन्नाले दफा ४३ बमोजिम गठन भएको विशेषज्ञहरुको प्राविधिक उपसमिति सम्झनु पर्छ ।

(प) "सङ्गठित संस्था" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम सङ्गठित संस्थाको रुपमा स्थापना भएको बैङ्क, पब्लिक कम्पनी, उद्योग वा त्यस्तै सरकारी वा गैरसरकारी संस्था सम्झनु पर्छ ।

[α](प१) "ट्रष्टी" भन्नाले यस ऐन बमोजिम बचतकर्ता र लगानीकर्ताहरुबाट सङ्कलन गरी जम्मा भएको पूँजी कोषलाई सम्बन्धित योजनाको शर्त अनुसार लगानी प्रबन्ध गर्न वा तत्सम्बन्धमा अन्य कुनै सङ्गठित संस्थासँग भएको सम्झौता बमोजिमको दायित्व पूरा गर्नको निमित्त दफा ४३क. बमोजिम कोषले तोकिदिएको कोषको समिति, उपसमिति वा त्यस्तो समिति वा उपसमितिको सदस्य वा कोषको अधिकृत कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।

(फ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

स्थापना, पूँजी र व्यवस्थापन

३. कोषको स्थापना : (१) नागरिक लगानी कोषको नामबाट एउटा कोष स्थापना हुनेछ ।

(२) कोष अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र सङ्गठित संस्था हुनेछ ।

(३) कोषको काम कारबाहीको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।

(४) कोषले यस ऐनको अधीनमा रही चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, राख्न, बेच बिखन गर्न र त्यस्तै अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(५) कोषले आफ्नो नामबाट नालिश उजूर गर्न र कोष उपर पनि सोही नामबाट नालिश उजूर लाग्न सक्नेछ ।

[σ] पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

[α] पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

(६) कोषको केन्द्रीय कार्यालय काठमाडौंमा रहनेछ र कोषले नेपाल ■.......... भित्र वा बाहिर शाखाहरु खोल्न तथा एजेण्ट वा प्रतिनिधि नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

४. शेयरपूँजी र शेयरवाला : (१) कोषको अधिकृत पूँजी आठ करोड रुपैयाँ हुनेछ र सो रकमलाई एक सय रुपैयाँका दरले आठ लाख शेयरमा विभाजन गरिनेछ ।

(२) कोषको जारी पूँजी चार करोड रुपैयाँ र चुक्ता पूँजी दुई करोड चालीस लाख रुपैयाँ हुनेछ । सो रकमको शेयरलाई देहाय बमोजिम बाँडफाँड गरी वितरण गरिनेछ :-

(क)	नेपाल सरकार	१० प्रतिशत
(ख)	नेपाल राष्ट्र बैङ्क	४० प्रतिशत
(ग)	सेक्यूरिटी खरिद बिक्री केन्द्र	१० प्रतिशत
(घ)	अन्य बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरु	२० प्रतिशत
(ङ)	सर्वसाधारण जनता	२० प्रतिशत

(३) उपदफा (२) को खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिम कोषको शेयर बिक्री वितरण गर्दा धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ को अधीनमा रही गर्नु पर्नेछ ।

तर कोषले कुनै विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा विदेशी नागरिकलाई शेयर बिक्री वितरण गर्नु पर्ने भएमा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(४) शेयरको लागि दरखास्तको आव्हान शेयरको बाँडफाँड किस्ताको माग र शेयर प्रमाणपत्र वितरण सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) प्रत्येक शेयर अविभाज्य हुनेछ र शेयरवालाले आफूले लिएको प्रत्येक शेयरको एक मतको हिसाबले साधारण सभामा मत दिन पाउनेछ ।

(६) शेयरवालाको दायित्व निजले लिएको शेयरको मूल्यको हदसम्म सीमित रहनेछ ।

५. शेयर पूँजीमा थपघट हुन सक्ने : समितिले नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिई σकोषको शेयर पूँजी र सोको बाँडफाँड तथा बनावटमा आवश्यकता अनुसार थपघट गर्न सक्नेछ ।

६. विवरणपत्र प्रकाशित गर्नु पर्ने : कोषले आफ्नो शेयर वा डिबेञ्चर बिक्रीको लागि निष्काशन गर्नु भन्दा अगाडि तोकिए बमोजिमको कुराहरु खुलाई तोकिए बमोजिम विवरणपत्र प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

७. शेयरको दरखास्त : कोषको शेयर खरिद गर्न चाहने व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिम दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

८. शेयर प्रमाणपत्र : (१) प्रत्येक शेयरवालालाई निजले लिएको शेयरको तोकिए बमोजिमको ढाँचामा प्रमाणपत्र दिइनेछ ।

(२) प्रमाणपत्रमा खुलाउनु पर्ने विवरण तथा प्रमाणपत्र सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

९. डिबेञ्चर जारी गर्ने : (१) डिबेञ्चर जारी गर्न आवश्यक परेमा समितिले उपदफा (२) र (३) को अधीनमा रही दफा ६ बमोजिम विवरणपत्र प्रकाशित गरी डिबेञ्चर जारी गर्न सक्नेछ ।

(२) कोषको चल अचल जायजेथा धितो लेखी डिबेञ्चर जारी गर्ने भएमा नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारले तोकिदिएको निकायको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(३) कोषको जायजेथा धितो नलेखी डिबेञ्चर जारी गरिएकोमा सो जारी गरिएको मितिले सात दिनभित्र सोको जानकारी नेपाल सरकारलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषले अघिल्ला साहूहरुलाई लेखी दिएको धितोले खामेसम्म सोही धितो राखी अघिको साहू र थैली समेत स्पष्ट देखाई अरु साहूसँग पनि कर्जा लिन सक्नेछ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

■ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।
σ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(५) कोषले आफूले जारी गरेको डिबेञ्चर लिने प्रत्येक साहूहरुको नाम नामेसी, डिबेञ्चरको रकम र अन्य आवश्यक विवरण लेखी छुट्टै किताब खडा गरी राख्नु पर्नेछ ।

१०. शेयरको हस्तान्तरण तथा दाखिल खारेज : (१) कोषको शेयर यस ऐनको अधीनमा रही चल सम्पत्ति सरह हक छोडी दिन वा धितो बन्धक राख्न सकिनेछ ।

(२) कुनै शेयरवाला मरी वा निजको आफ्नो जायजेथा साहूलाई दामासाही गराई वा उपदफा (१) बमोजिम निजले आफ्नो नामको शेयर अरु कसैलाई हक छोडी दिएमा वा अरु कुनै व्यहोराले शेयरमा अरु कसैको हक हुन आएमा सो कुराका सबुत साथ सो हक प्राप्त गर्ने व्यक्तिले कोषमा दरखास्त दिएमा सो शेयर तोकिए बमोजिम निजको नाममा दाखिल खारेज गरिनेछ ।

(३) हक हस्तान्तरण तथा दाखिल खारेज सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. शेयरवालाको दर्ता किताब : (१) कोषले प्रत्येक शेयरवालाले नाम तोकिएको ढाँचाको दर्ता किताबमा तोकिए बमोजिमको विवरण समेत खुलाई दर्ता गरी राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको दर्ता किताबमा दफा १० बमोजिम शेयर हस्तान्तरण भएमा वा धितो बन्धक दिएमा वा दाखिल खारेज हुने भएमा सोको व्यहोरा समेत जनाई दर्ता किताब अद्यावधिक बनाई राख्नु पर्नेछ ।

१२. ऋण तथा अनुदान लिने अधिकार : कोषले आफ्नो पूँजी बढाउन ऋण तथा अनुदान लिन सक्नेछ ।

तर कोषले कुनै विदेशी बैङ्क वा सङ्घ संस्थाबाट ऋण लिनु पर्ने भएमा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

१३. शेयर बापतको रकम भुक्तानी : (१) शेयरवालाले शेयर बापत किस्ता तलब गरिएको रकम तोकिए बमोजिम भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।

(२) कुनै शेयरवालाले उपदफा (१) बमोजिम किस्ता तलब गरिएको रकम भुक्तानी नगरेमा कोषले त्यस्तो शेयरवालाको नाममा दर्ता रहेको शेयर र सो बापत बाँडिने मुनाफा समेत रोक्का गरी मुनाफाबाट लिन वा तोकिए बमोजिम त्यस्तो शेयर जफत गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम शेयर जफत गरिएमा त्यस्तो शेयर कोषले तोकिए बमोजिम बिक्री गर्न वा अरु कुनै प्रकारले दिन वा खारेज गर्न सक्नेछ ।

१४. शेयर तथा डिबेञ्चरमा हकदार : कोषको शेयर तथा डिबेञ्चर कोषको रजिष्टरमा जसको नाममा दर्ता भएको छ कोषले उसैलाई त्यसको हकदार सम्झनेछ ।

परिच्छेद-३

लगानीकर्ता हिसाब र नागरिक एकाङ्क योजना

१५. लगानीकर्ता हिसाब योजना सञ्चालन : कोषले तोकिए बमोजिमको शर्तमा विभिन्न क्षेत्रमा लगानी गर्नका लागि लगानीकर्ताहरुको नाममा लगानीकर्ता हिसाब योजना (इन्भेष्टमेण्ट एकाउण्ट स्कीम) खडा गरी सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१६. नागरिक एकाङ्क योजना सञ्चालन : कोषले एउटा ट्रष्टीको रुपमा बचतकर्ताहरुलाई दक्ष लगानी प्रबन्ध सेवा प्रदान गरी बढी लाभ वितरण गर्ने उद्देश्यले तोकिए बमोजिम विभिन्न प्रकृति र किसिमका नागरिक एकाङ्क योजना (सिटिजन युनिट स्कीम) सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१७. नेपाल सरकारको विशेष अधिकार : (१) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी सरकारी कार्यालय र सो सूचनामा तोकिएका सङ्गठित संस्थाहरुलाई आफ्नो कार्यालय वा संस्थामा कार्यरत कर्मचारी तथा कामदारहरुले पाउने मासिक पारिश्रमिकबाट सोही सूचनामा तोकिएको अवधिका लागि तोकिएको प्रतिशत बराबरको रकम अनिवार्य रुपमा कट्टी गरी लगानीकर्ता हिसाब योजनामा जम्मा गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आदेशको पालना गर्नु सम्बन्धित कार्यालय वा सङ्गठित संस्था र त्यस्तो कार्यालय वा सङ्गठित संस्थामा कार्यरत कर्मचारी तथा कामदारको कर्तव्य हुनेछ ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

[σ]१८. लगानीकर्ता हिसाब योजना वा नागरिक एकाङ्क योजनामा रकम जम्मा गर्ने व्यवस्था : (१) स्वदेश तथा विदेशमा बसोबास गरेका नेपाली नागरिक वा अन्य कुनै विदेशी लगानीकर्ताले लगानीकर्ता हिसाब योजना वा नागरिक एकाङ्क योजनामा कोषले निर्धारण गरे बमोजिम रकम जम्मा गर्न सक्नेछ ।

(२) विदेशमा बसोबास गरेका नेपाली वा अन्य कुनै विदेशी लगानीकर्ताले उपदफा (१) बमोजिम लगानीकर्ता हिसाब योजना र नागरिक एकाङ्क योजनामा रकम जम्मा गर्दा परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा समेत जम्मा गर्न सक्नेछ ।

(३) लगानीकर्ता हिसाब योजना वा नागरिक एकाङ्क योजनामा विदेशी मुद्रामा जम्मा हुने रकम र विदेशी मुद्रामा नै फिर्ता भुक्तानी गर्ने शर्त राखी योजना सञ्चालन गर्नु पूर्व कोषले नेपाल सरकार र नेपाल राष्ट्र बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

१९. प्रतिफल बाँडिने : (१) दफा १७ बमोजिम लगानीकर्ता हिसाब योजनामा अनिवार्य रुपमा जम्मा भएको रकममा कोषले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा दिने प्रतिफलको दर नेपाल सरकारले समय समयमा सूचना प्रकाशित गरी तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) दफा १७ बमोजिम लगानीकर्ता हिसाब योजनामा जम्मा भएको रकम र उपदफा (१) बमोजिम त्यस्तो रकममा दिनु पर्ने प्रतिफलको रकमको भुक्तानी तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) कोषले उपदफा (२) बमोजिम रकम भुक्तानी दिन नसकेमा त्यस्तो रकमको भुक्तानी नेपाल सरकारले दिनेछ ।

(४) दफा १८ बमोजिम लगानीकर्ता हिसाब योजना वा नागरिक एकाङ्क योजनामा जम्मा भएको रकमको लगानीबाट आर्जित आम्दानीबाट तोकिए बमोजिमको खर्च र सेवा शुल्क तथा जोखिम लगानी जगेडा कोष र लाभांश समीकरण जगेडा कोष (डिभिडेण्ड इक्वीलाइजेशन फण्ड) मा तोकिए बमोजिम राख्नु पर्ने रकम [α]र लगानीका साधनमा हुन आएको पूँजीगत ऱ्हास कट्टी गरी बाँकी रकम सम्बन्धित लगानीकर्ताहरुलाई प्रतिफल स्वरुप समानुपातिक हिसाबले बाँडिनेछ ।

२०. एकाङ्क प्रमाणपत्र : (१) कोषले प्रत्येक एकाङ्कवाला (युनिट होल्डर) लाई तोकिए बमोजिमको ढाँचामा एकाङ्क प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

(२) एकाङ्क प्रमाणपत्र प्रचलित कानूनका अधीनमा रही विनिमय हस्तान्तरण वा नामसारी गर्न सकिनेछ ।

(३) एकाङ्क प्रमाणपत्रको नामसारी, दाखिल खारेज वा विनिमय सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-४

साधारण सभा तथा सञ्चालक समिति

२१. साधारण सभा : (१) कोषको स्थापना भएको एक वर्षभित्र प्रारम्भिक साधारण सभा बस्नेछ । त्यसपछि प्रत्येक वर्ष आर्थिक वर्ष पूरा भएको ६ महिनाभित्र वार्षिक साधारण सभा बस्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम साधारण सभा गर्नको निमित्त कम्तीमा एक्काईस दिन अगावै सभा हुने स्थान, मिति र समय खोली शेयरवालाहरुलाई सूचना दिनु पर्नेछ र सो कुराको सूचना नेपालका प्रमुख पत्रपत्रिकामा पनि प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

(३) कोषको कुल शेयर सङ्ख्याको साठी प्रतिशत शेयरको प्रतिनिधित्व हुने गरी कुल शेयरवालाहरुमध्ये दश प्रतिशत शेयरवालाहरु स्वयं वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा उपस्थित भएमा साधारण सभाको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) उपदफा (३) मा लेखिए बमोजिमको सङ्ख्यामा शेयरवालाहरु उपस्थित नभएकोले सभा हुन नसकेमा कम्तीमा सात दिनको सूचना दिई अर्को पटक सभा बोलाउँदा कुल शेयर सङ्ख्याको तेत्तीस प्रतिशत शेयरको प्रतिनिधित्व हुने गरी साधारण सभामा उपस्थित भई मतदान गर्न पाउने कम्तीमा पाँचजना शेयरवालाहरु स्वयं उपस्थित भएमा सभा गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(५) सभामा भाग लिने र मतदान गर्ने अधिकार तथा सभा सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२. सञ्चालक नियुक्ति गर्दा मतदान गर्ने अधिकार : (१) सञ्चालक नियुक्ति गर्न मतदान गर्दा प्रत्येक शेयरवालालाई निजले लिएको शेयर सङ्ख्याले नियुक्ति गर्नु पर्ने सञ्चालकको सङ्ख्यालाई गुणन गर्दा हुन आउने सङ्ख्या बराबरको मतको

σ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

α पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

हिसाबले मतदान गर्ने अधिकार हुनेछ र त्यसरी मतदान गर्ने शेयरवालाले आफ्नो सबै मत एउटै उम्मेदवार वा एक भन्दा बढी उम्मेदवारलाई निजले तोके बमोजिम हुने गरी मतदान गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार तथा सङ्गठित संस्थाहरुले दफा २५ बमोजिम सञ्चालकहरुको मनोनयन गर्ने भएमा यस दफा बमोजिम हुने मतदानमा मतदान गर्न पाउने छैनन् ।

२३. साधारण सभामा पेश र छलफल गर्नु पर्ने विषयहरु : (१) वार्षिक साधारण सभामा समितिले लेखापरीक्षण भै सकेको वासलात तथा गत आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) जम्मा मत सङ्ख्याको कम्तीमा पाँच प्रतिशत मतको प्रतिनिधित्व गर्ने शेयरवाला वा शेयरवालाहरुले कुनै विषय साधारण सभामा छलफल र निर्णयको लागि पेश गर्न चाहेमा सो साधारण सभा बस्ने सूचना जारी हुनु अगावै अध्यक्ष समक्ष दरखास्त दिई पेश गर्न सक्नेछन् ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम पेश भएका विषयको अतिरिक्त साधारण सभामा कोषको हिसाब किताब, समितिको प्रतिवेदन, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, शेयरवालाहरुमा बाँडिने मुनाफा, [σ]सञ्चालक र लेखापरीक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिक आदि उपर विचार गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१), (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा २१ को उपदफा (१) बमोजिम बोलाइएको प्रारम्भिक साधारण सभामा समितिले सो सभा हुनुभन्दा अगाडि कोषले गरेको कारोबारको विवरण सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) साधारण सभामा पेश गरिने प्रस्ताव, छलफल र निर्णय सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२४. विशेष साधारण सभा : (१) समितिले आवश्यक देखेमा विशेष साधारण सभा बोलाउन सक्नेछ ।

(२) कोषको लेखापरीक्षण गर्दा कुनै कारणले विशेष साधारण सभा बोलाउनु आवश्यक देखिएमा लेखापरीक्षकले त्यस्तो सभा बोलाउनको निमित्त समितिलाई अनुरोध गर्न सक्नेछ र समितिले पनि सो बमोजिम साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(३) कोषको चुक्ता पूँजीको कम्तीमा दश प्रतिशत शेयर लिने शेयरवाला वा शेयरवालाहरुको जम्मा सङ्ख्याको कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत शेयरवालाहरुले कारण खोली विशेष साधारण सभा गराउन कोषमा दरखास्त पठाई माग गरेमा समितिले कोषको विशेष साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(४) निरीक्षण गर्दा वा अन्य कुनै कारणले विशेष साधारण सभा बोलाउन आवश्यक देखिएमा नेपाल सरकारले त्यस्तो सभा समितिद्वारा बोलाउन लगाउन सक्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम विशेष साधारण सभा बोलाउँदा कम्तीमा सात दिनको म्याद दिई सूचना जारी गर्नु पर्नेछ ।

२५. सञ्चालक समितिको गठन : (१) कोषमा कम्तीमा नौजना सञ्चालकहरु भएको एउटा सञ्चालक समिति रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहाय बमोजिमका सञ्चालकहरु रहने छन् :-

(क) नेपाल सरकारबाट मनोनीत एकजना - सञ्चालक

(ख) नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट मनोनीत एकजना - सञ्चालक

[σ](ग) नेपाल धितोपत्र विनिमय बजारबाट मनोनीत एकजना- सञ्चालक

(घ) अन्य वित्तीय संस्थाहरुमध्येबाट मनोनीत वा निर्वाचित एकजना- सञ्चालक

(ङ) सर्वसाधारण शेयरवालाहरुमध्येबाट निर्वाचित एकजना- सञ्चालक

(च) उद्योग वाणिज्य वा पूँजी बजार सम्बन्धी विषयमा विशेष ज्ञान तथा अनुभव भएका व्यक्तिहरु वा लगानीकर्ताहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनीत गरेका तीनजना - सञ्चालक

(छ) कोषको कार्यकारी निर्देशक - सञ्चालक

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

σ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

σ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम मनोनीत वा निर्वाचित सञ्चालकहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले समितिको अध्यक्ष तोक्नेछ ।

(४) समितिले तोकिदिएको कोषको अधिकृत कर्मचारीले कोषको सचिव भै काम गर्नेछ ।

(५) सञ्चालकहरुको कार्यावधि पाँच वर्षको हुनेछ र निजहरु पुन: मनोनीत वा निर्वाचित हुन सक्नेछन् ।

(६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (२) बमोजिम मनोनीत सञ्चालकहरुलाई नेपाल सरकार वा सम्बन्धित संस्थाले जुनसुकै बखत हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

(७) कार्यावधि पूरा नहुँदै कुनै सञ्चालकहरुको पद रिक्त हुन आएमा बाँकी अवधिको लागि सो पद पहिले जुन प्रक्रियाबाट पूर्ति गरिएको हो सोही प्रक्रियाबाट पूर्ति गरिनेछ ।

[α](८) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषको शेयर पूँजीमा दफा ५ बमोजिम कुनै परिवर्तन गरिएको अवस्थामा नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी शेयरवालाहरुमध्येबाट निर्वाचित हुने सञ्चालकहरुको सङ्ख्यामा आवश्यकता अनुसार परिवर्तन गर्न सक्नेछ ।

२६. <u>सञ्चालकको पदमा नियुक्ति हुन वा बहाल रहन अयोग्यता</u> : (१) देहायको कुनै व्यक्ति सञ्चालकको पदमा मनोनीत वा निर्वाचित हुन सक्ने छैन :-

(क) २१ वर्ष उमेर नपुगेको,

(ख) मगज बिग्रेको वा बहुलाएको,

(ग) साहूको ऋण तिर्न नसकी दामासाहीमा परेको,

(घ) कुनै प्रकारको चोरी वा ठगी गरेको वा आफ्नो जिम्माको धनमाल अनधिकृत तवरले मासेको वा दुरुपयोग गरेको अभियोगमा अदालतबाट कसूरदार ठहरी सजाय पाएको,

(ङ) कोषको कुनै ठेक्का पट्टा वा करारमा कुनै प्रकारको निजी स्वार्थ भएको वा

(च) कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालकको पदमा बहाल रहेको ।

[α](छ) धितोपत्र बजारको सदस्य वा प्रतिनिधिको रुपमा बहाल रहेको व्यक्ति वा संस्था ।

(२) देहायको अवस्थामा कुनै व्यक्ति सञ्चालकको पदमा बहाल रहने छैन :-

(क) उपदफा (१) मा लेखिए बमोजिम सञ्चालकको पदमा मनोनीत वा निर्वाचित हुन नसक्ने अवस्था भएमा,

(ख) उचित कारण खोली समितिलाई जनाउ नदिई लगातार तीन पटक सो समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा,

(ग) समिति वा समितिको निर्णय विरुद्ध कुनै काम गरेमा,

(घ) निजले आफ्नो पदबाट दिएको राजीनामा स्वीकृत भएमा,

(ङ) कोषको काम कारबाहीमा बेइमानी वा बदनियत गरेको कुरा अदालतबाट प्रमाणित भएमा, वा

(च) यस ऐन बमोजिम सजाय हुने कुनै कसूर गरेमा ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि,-

(क) सरकारी चिकित्सकद्वारा प्रमाणित नभएसम्म कुनै व्यक्तिका सम्बन्धमा उपदफा (१) को खण्ड (क) र (ख) मा लेखिएको अयोग्यता लागू हुने छैन ।

(ख) नेपाल सरकारको स्वीकृति प्राप्त भएमा उपदफा (१) को खण्ड (ङ) मा लेखिएको कुनै व्यक्ति सञ्चालकको पदमा मनोनीत हुन र बहाल रहन सक्नेछ ।

(ग) कुनै व्यक्तिलाई सञ्चालकको पदमा मनोनीत वा निर्वाचित हुन वा बहाल रहन अयोग्य ठहराउनु भन्दा अघि निजलाई आफ्नो सफाइको सबुत पेश गर्ने उचित मौका दिइनेछ ।

α पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

२७. <u>सञ्चालकहरुको पारिश्रमिक र भत्ता</u> : (१) सञ्चालकहरुले बैठकमा उपस्थित भए बापत पाउने बैठक भत्ता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) कुनै सञ्चालकले कोषमा पूरा समय काम गर्ने भएमा त्यस्तो सञ्चालकको मासिक पारिश्रमिक र कोषको काम गर्दाको दैनिक तथा भ्रमण भत्ता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२८. <u>सञ्चालक समितिको अधिकार</u> : (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियमका अधीनमा रही कोषको सम्पूर्ण कारोबारको प्रबन्ध गर्नु, अधिकारहरुको प्रयोग तथा कर्तव्यहरुको पालना गर्नु र कोषको सामान्य प्रशासनको सञ्चालन, निर्देशन, रेखदेख र नियन्त्रण गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) समितिले आफूले प्रयोग गर्न पाउने अधिकारहरुमध्ये सबै वा केही अधिकारहरु कुनै सञ्चालक, उपसमिति, कार्यकारी निर्देशक वा कोषको कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई सुम्पन सक्नेछ ।

२९. <u>समितिको बैठक</u> : (१) अध्यक्षले तोकेको मिति, स्थान र समयमा समितिको बैठक बस्नेछ ।

(२) समितिको बैठक वर्षमा कम्तीमा आठ पटक बस्नेछ र दुई बैठकको बीचको अवधि दुई महिना भन्दा बढी हुने छैन ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि छलफल गर्न खोजिएका विषय सूची सहित कम्तीमा एक तिहाई सञ्चालकहरुले लिखित अनुरोध गरेमा अध्यक्षले सात दिनभित्रमा समितिको बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।

(४) कम्तीमा आधा भन्दा बढी सञ्चालकहरु उपस्थित नभई समितिको कुनै पनि बैठक बस्ने छैन ।

(५) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा सञ्चालकहरुले आफूमध्येबाट छानेको सञ्चालकले समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(६) समितिको बैठकमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।

(७) समितिको बैठकमा उपस्थित सञ्चालकहरु, छलफल भएको विषय र तत्सम्बन्धमा भएको निर्णयको विवरण छुट्टै किताबमा लेखी राख्नु पर्नेछ ।

(८) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कुराहरु समिति आफैले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

३०. <u>सञ्चालकहरुको जवाफदेही</u> : (१) समितिले जानीजानी वा लापरवाही गरी कोषलाई हानि नोक्सानी गरे वा गराएमा त्यस्तो हानि नोक्सानी प्रत्येक सञ्चालकको घर घरानाबाट दामासाहीले असूल उपर गरिनेछ ।

तर त्यस्तो नोक्सानी जुन काम कुराबाट हुन गएको हो सो काम कुरा प्रति लिखित रुपमा आफ्नो बिरोध जनाउने वा त्यस्तो काम कुरा हुन लागेको थाहा नपाउने सञ्चालकले त्यस्तो हानि नोक्सानी व्यहोर्नु पर्ने छैन ।

(२) नेपाल सरकारको स्वीकृति बमोजिम बाहेक कुनै सञ्चालकले कोष मार्फत आफूलाई व्यक्तिगत फाइदा हुने काम गर्नु गराउनु हुँदैन ।

(३) कुनै सञ्चालकले आफ्नो अधिकार क्षेत्र नाघी गरेको काम कारबाही प्रति निज स्वयं उत्तरदायी हुनु पर्नेछ ।

३१. <u>भईसकेको काम कारबाहीको मान्यता</u> : कुनै सञ्चालकको निर्वाचन वा मनोनयनका सम्बन्धमा यस ऐन अन्तर्गतको कुनै व्यवस्था पालन भएको छैन भन्ने कुरा पछि पत्ता लागेमा सो पत्ता लाग्नु भन्दा अगावै त्यस्तो सञ्चालकले गरेको काम कारबाही सो कुराले मात्र बदर हुने छैन ।

परिच्छेद-५

<u>कोषको काम, कर्तव्य र अधिकार</u>

३२. <u>कोषको काम, कर्तव्य</u> : यो ऐनको अधीनमा रही कोषले देहायका कामहरु गर्न सक्नेछ :-

(क) एउटा ट्रष्टीको रुपमा बचतकर्तालाई दक्ष लगानी सेवा प्रदान गरी बढी प्रतिफल उपलब्ध गराउने उद्देश्यले तोकिए बमोजिम विभिन्न प्रकृति र किसिमको नागरिक एकाङ्क योजना सञ्चालन गर्ने ।

(ख) स्वेच्छिक वा अनिवार्य लगानीकर्ता हिसाब योजना सञ्चालन गरी जम्मा भएको रकमलाई लगानीकर्ताहरुको हित हुने गरी लगानी गर्ने ।

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

(ग) आफै मात्र वा अन्य बैङ्क वा वित्तीय संस्थासँग मिली कोषले निर्धारण गरे बमोजिम विभिन्न सङ्गठित संस्थाको शेयरको प्रत्याभूति (अण्डरराइटिङ्ग) गर्ने ।

(घ) सङ्गठित संस्थाहरुलाई ब्रीज फाइनान्सिङ्गको सुविधा वा सापटी प्रदान गर्ने ।

(ङ) विभिन्न प्रकारको धितोपत्रमा लगानी र पुनर्लगानीको काम गरी धितोपत्रहरुको स्वामित्व ग्रहण गर्ने ।

(च) सङ्गठित संस्थाको वित्तीय व्यवस्था र बचत तथा लगानीका वैकल्पिक अवसरहरुका बारेमा दक्ष परामर्श सेवा प्रदान गर्ने ।

(छ) धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ को अधीनमा रही दलालको रुपमा कारोबार गर्ने ।

(ज) सङ्गठित संस्थाहरुलाई धितोपत्र जारी गर्न प्रोत्साहित गर्ने तथा प्राथमिक निष्काशन र बिक्री प्रबन्धको रुपमा आवश्यक सेवाहरु प्रदान गर्ने ।

(झ) कोषद्वारा सञ्चालित लगानीकर्ता हिसाब योजनामा सहभागी लगानीकर्ताहरुलाई धितोपत्रहरु खरिद गर्न सापटी प्रदान गर्ने ।

(ञ) कोषले लगानी गरेको सङ्गठित संस्थाहरुको गठन, व्यवस्थापन तथा नियन्त्रण सम्बन्धी काममा भाग लिने वा सघाउने ।

(ट) नागरिक एकाङ्क योजना वा लगानीकर्ता हिसाब योजनामा जम्मा भएको रकमबाट वा कोषको आफ्नै स्रोतबाट नेपाल सरकारद्वारा निष्काशित ऋणपत्रहरुमा लगानी गर्ने ।

(ठ) सङ्गठित संस्थाहरुलाई समयकालीन कर्जा (टर्मलोन) दिने ।

(ड) पूँजी बजार विकासका लागि आवश्यकता अनुसार सहायक कम्पनी खडा गर्ने ।

[α](ड१) पूँजी बजार सम्बन्धी परामर्श सेवा प्रदान गर्ने, तत् सम्बन्धी तालीम सञ्चालन तथा अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(ढ) विदेश स्थित नेपाली नागरिकबाट एकाङ्क योजनामा सङ्कलन भएको रकम नेपाल राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिई विदेशी धितोपत्रमा लगानी गर्ने ।

(ण) कोषले प्रदान गरेको सेवा बापत प्रबन्ध शुल्क, सेवा शुल्क, कमिशन, दलाली दस्तुर र अन्य शुल्कहरु लिने ।

(त) नेपाल राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृति लिई विदेशी बैङ्कहरुसँग बैकिङ्ग कारोबार गर्ने ।

(थ) चल, अचल वा अन्य कुनै सम्पत्तिहरुको मोल एकमुष्ट वा किस्ताबन्दीमा चुक्ता गरी वा उधारो वा अन्य कुनै प्रकारबाट खरिद गर्ने वा प्राप्त गर्ने वा स्वामित्वमा वा भाडामा लिने र आफ्नो स्वामित्वमा रहेको चल अचल सम्पत्तिहरुको बिक्री गर्ने वा सट्टा पट्टा गर्ने ।

(द) कुनै सङ्गठित संस्थाको बचनबद्धताको करार वा सम्झौता अनुसार दायित्व पूरा गरी दिने सम्बन्धमा एक ट्रष्टीको रुपमा प्रदान गरेको सुरक्षण वा बचनबद्धताको शर्त अनुसारका काम गर्न स्वीकृति दिने वा त्यस अनुसारको कार्य पूरा गर्ने ।

(ध) कुनै चल अचल सम्पत्तिलाई धितो वा धरौटी वा हाइपोथिकेशन वा सुरक्षणमा लिने वा राख्न स्वीकृति प्रदान गर्ने र आवश्यकता अनुसार कुनै सम्झौता वा करार वा कुनै लिखतहरु वा कागजातहरु स्वीकार गर्ने र आफ्नो हितको संरक्षण र आफूले प्रदान गरेको सुविधाको उद्देश्य अनुरुप उपयोगका लागि शर्तहरु राख्ने ।

(न) यस ऐन अनुसारको काम कर्तव्यहरुको पालन र अधिकारहरुको प्रयोगको सिलसिलामा आईपर्ने अरु काम कुरा गर्ने ।

[α]३२क. <u>कोषले डिबेन्चर ट्रष्टीको कार्य गर्न सक्ने</u> : (१) कुनै सङ्गठित संस्थाले निष्काशन गरेको वा गर्न लागेको डिबेन्चरको सम्बन्धमा कोषले ट्रष्टीको कार्य गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोषले ट्रष्टीको रुपमा कार्य गर्दा तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्नेछ ।

[α] पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

[α] पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

[α]३२ख. कोषले कस्टोडियनको कार्य गर्न सक्ने : (१) कोषले स्वदेशी वा विदेशी लगानीकर्ताहरुको तर्फबाट तिनीहरुका धितोपत्रको जिम्मा लिने, खरिद बिक्री गर्ने, गराउने वा खरिद बिक्री भएका धितोपत्रको नामसारी, दाखिल खारेज र व्याज वा मुनाफा सङ्कलन गर्ने कार्यहरु गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोषले कस्टोडियनको कार्य गर्दा तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्नेछ ।

३३. शर्तहरु राख्ने अधिकार : (१) कोषले कुनै सङ्गठित संस्थासँग कारोबार गर्दा वा कुनै सङ्गठित संस्थालाई कर्जा दिँदा आफ्नो हितको संरक्षण र आफूले प्रदान गरेको कर्जा वा सुविधाको उचित प्रयोगका लागि आवश्यकता अनुसार शर्त राखी लिखत गराउन सक्नेछ ।

(२) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (१) बमोजिम लिखत गराउँदा कोषले जतिसुकै अवधिको भाखा राख्न, कोषले तोकेको शर्त भङ्ग गरेमा ऋणी सङ्गठित संस्थाले लिइसकेको कर्जाको साँवा ब्याज फिर्ता बुझाउन लगाउने वा लिखत गराई लिएको सम्पत्ति र जमानतबाट असूल गर्न सक्ने गरी शर्त तोक्न सक्नेछ ।

(३) कोषले कुनै सङ्गठित संस्थालाई दिईने कर्जा दिँदा सो सङ्गठित संस्थालाई दिईने कुल कर्जा रकमको एकैपटक लिखत गराई सङ्गठित संस्थाले किस्ता प्राप्त गरेको मिति देखि त्यसको ब्याज हिसाब गर्ने गरी तोकिए बमोजिम किस्ताबन्दीमा नगद, चेक वा लेटर अफ कमिट्मेण्ट वा लेटर अफ क्रेडिटको रुपमा कर्जा प्रदान गर्दै जाने शर्त राख्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम शर्तहरु तोक्दा कोषले कुनै सङ्गठित संस्थाको सञ्चालक समितिमा सञ्चालक नियुक्त गर्ने शर्त समेत राख्न सक्नेछ र त्यस्तो शर्त रहेकोमा यस ऐन वा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सोही शर्त बमोजिम हुनेछ ।

३४. कोषले पाउने विशेष छुट : (१) कोषले ऋणी सङ्गठित संस्था वा जमानीबाट लिखत गराई धितो लिंदा वा धितो लिएको सम्पत्ति कोषको नाममा पारित गराई लिंदा वा कोषले अचल सम्पत्ति खरिद बिक्री गर्दा त्यस्तो कारोबारमा आय टिकट वा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्ने छैन ।

(२) लिखत गराई धितो लिएको जायजेथाबाट कोषले सङ्गठित संस्थासँग लिनु पर्ने सम्पूर्ण रकम असूल हुन नसकेमा प्रचलित कानून बमोजिम ऋणी सङ्गठित संस्थाको अन्य सम्पत्तिबाट त्यस्तो बाँकी रकम असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

(३) कोषले लिखत गराई कुनै सम्पत्ति धितो लिएको लिखतमा उल्लेख भएको शर्त बमोजिमको म्यादभित्र धितो कब्जा गर्न वा कर्जा असूल गर्न कारबाही नगरेको कारणले मात्र धितो माथिको कोषको अधिकार समाप्त हुने छैन ।

(४) लिखतमा उल्लिखित शर्त बमोजिम धितो कब्जा गरेको, भोगचलन गरेको, भाडा वा ठेक्का पट्टामा दिएको वा मुनाफा बाँड्ने गरी अरुलाई सञ्चालन गर्न दिएकोमा त्यस्तो कारणले मात्र कोषले लिन पाउने किस्ता खिलाफ गरे बापतको ब्याज तथा थप दस्तुर वा धितो बिक्री गर्न पाउने अधिकारमा असर पर्ने छैन ।

३५. सम्झौता उल्लङ्घन गरेमा कोषको अधिकार : (१) कुनै सङ्गठित संस्थाले सम्झौता अनुसार कोषलाई बुझाउनु पर्ने कुनै कर्जा, त्यसको ब्याज र पेश्की बापतको बाँकी रकम नबुझाई कोषसँग भएको लिखतको शर्त उल्लङ्घन गरेमा वा त्यस्तो सङ्गठित संस्थाको आर्थिक कारोबार सञ्चालनमा नियन्त्रण गर्नु पर्ने मनासिब माफिकको कारण छ भन्ने समितिलाई लागेमा शर्त बमोजिम भाखाको अवधि नपुगेको भए तापनि कोषले ऋणी सङ्गठित संस्थाको व्यवस्थापन तथा आर्थिक कारोबारमा नियन्त्रण गरी वा सो कर्जा बापत धितो रहेको वा ऋणी सङ्गठित संस्थाको अन्य सम्पत्तिहरु कब्जा गरी चलन गर्न, बहाल वा ठेक्का पट्टामा दिन वा लिलाम बढाबढ वा बोलपत्र वा आपसी छलफलद्वारा बिक्री गरी आफूले लिनु पर्ने रकम असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम ऋणी सङ्गठित संस्थाले दिएको धितो वा उक्त सङ्गठित संस्थाको अन्य सम्पत्ति कब्जा गरी लिलाम बढाबढ वा बोलपत्रद्वारा बिक्री गरेकोमा कोषले लिनु पर्ने रकम लिई बढी भएको रकम सम्बन्धित सङ्गठित संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम लिलाम बढाबढ वा बोलपत्रद्वारा ऋणी सङ्गठित संस्थाको सम्पत्ति लिलाम बिक्री भएमा वा त्यसरी लिलाम बिक्री गर्न पटक पटक प्रयास गर्दा पनि बिक्री हुन नसकेमा वा प्राप्त मूल्यमा बिक्री गर्दा कोषको हितमा नभई सो सम्पत्तिको स्वामित्व कोषले आफैले लिने निर्णय भएमा दाखिल खारेज गर्ने अड्डाले त्यसरी लिलाम बिक्रीबाट लिने व्यक्ति वा कोषको नाममा सो सम्पत्ति दाखिल खारेज गरि दिनु पर्नेछ ।

३६. सम्झौताको म्याद समाप्त हुन अगावै ऋण दिएको रकमको फिर्ता भुक्तानी माग गर्ने अधिकार : सम्झौता वा करार वा अन्य लिखतमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषले देहायको अवस्थामा सम्झौताको म्याद समाप्त हुनु अगावै लिखित सूचना दिई ऋणी सङ्गठित संस्थासँग आफूले लिनु पर्ने रकमको फिर्ता भुक्तानी माग्न सक्नेछ :-

(क) ऋणी सङ्गठित संस्थाले ऋणको लागि दिएको दरखास्तमा कुनै विषयमा झुट्टा वा भ्रमात्मक विवरण दिएको छ भन्ने समितिलाई लागेमा ।

(ख) ऋणी सङ्गठित संस्थाले कोषसँग गरेको ऋण सम्झौतामा उल्लेख भएका शर्तहरु पूरा गर्न नसकेमा ।

(ग) ऋणी सङ्गठित संस्था आफू उपर रहेको ऋण सापटी वा पेश्की चुक्ता गर्न असमर्थ छ भन्ने कुरा समितिलाई लागेमा ।

परिच्छेद-६

कोषको लेखा, जगेडा कोष र लाभांश

३७. कोषको लेखा : (१) कोषले आफ्नो हिसाब किताबको लेखा नेपालीमा रीतपूर्वक खडा गरी राख्नु पर्नेछ । कोषले आफ्नो सुविधाको लागि नेपाली साथै अङ्ग्रेजी भाषामा पनि लेखा राख्न सक्नेछ । तर सो बमोजिम दुईवटा लेखा राखिएकोमा नेपालीमा राखिएको लेखा नै आधिकारिक लेखा मानिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने लेखामा कोषको काम कारबाहीको वास्तविक स्थिति यथार्थ थाहा हुने गरी कोषले गरेको लगानी, दिए लिएको ऋण तथा आर्थिक कारोबार, प्रत्येक आम्दानी खर्चको व्यहोरा, मालसामानहरुको खरिद बिक्री र कोषको जायजेथा र दायित्वको विस्तृत विवरण स्पष्टरुपमा खोली लेखिएको हुनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषले सञ्चालन गरेको लगानीकर्ता हिसाब योजना र नागरिक एकाङ्क योजनाको लेखा छुट्टा छुट्टै राख्नु पर्नेछ ।

(४) नेपाल सरकारले स्वीकृति दिएकोमा बाहेक यस दफा बमोजिमको लेखा कोषको कार्यालयमा बाहेक अन्यत्र राख्न पाइने छैन र सञ्चालकले सो लेखा निरीक्षण गर्न चाहेमा जहिलेसुकै पनि निरीक्षण गर्न सक्नेछ ।

(५) समितिले तोकिदिएको रकम बाहेक कोषको अरु नगद मौज्दात वाणिज्य बैङ्क भएको ठाउँमा कुनै वाणिज्य बैङ्कमा नै राख्नु पर्नेछ ।

(६) कोषले प्रत्येक तीन तीन महिनामा आफ्नो शाखाहरुबाट हिसाबको फाँटवारी मगाई अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

३८. वासलात र लाभ हानिको हरहिसाब : कोषले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र आफ्नो वासलात र लाभ हानिको हरहिसाब तयार गरी त्यसमा कोषको कार्यकारी निर्देशक, मुख्य लेखापाल र कम्तीमा दुईजना सञ्चालकहरुको सहीछाप समेत गराई त्यस्तो वासलात र लाभ हानिको हरहिसाब नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

३९. लेखापरीक्षण : कोषको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षक वा निजले तोकेको लेखापरीक्षकद्वारा हुनेछ ।

४०. जगेडा कोष : कोषले आफ्नो पूँजी र सेवाबाट आर्जन गरेको खूद मुनाफाबाट प्रत्येक वर्ष कम्तीमा बीस प्रतिशत रकम छुट्याई एउटा जगेडा कोष स्थापना गर्नु पर्नेछ ।

४१. लाभांशको वितरण : कोषले आर्जन गरेको खूद मुनाफाबाट कोषको प्रारम्भिक तथा अघिल्लो वर्षको कुनै नोक्सानी भए सो पूर्ति गरेपछि र दफा ४० बमोजिमको रकम जगेडा कोषमा सारेपछि मात्र शेयरवालाहरुलाई लाभांश वितरण गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-७

विविध

४२. कर्मचारीको व्यवस्था : (१) कोषको दैनिक कार्य सञ्चालनको लागि नेपाल सरकारले एकजना कार्यकारी निर्देशक नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(२) कार्यकारी निर्देशकको कार्यावधि पाँच वर्षको हुनेछ नेपाल सरकारले निजको कार्यावधि पुन: पाँच वर्षको लागि थप गर्न सक्नेछ ।

(३) कोषको काम कारोबार सुचारुरुपले सञ्चालन गर्नको लागि समितिले आवश्यकता अनुसार सल्लाहकार, अधिकृत, र कर्मचारीहरु नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

(४) उपदफा (१) र (२) बमोजिम नियुक्त कार्यकारी निर्देशक, सल्लाहकार, अधिकृत र कर्मचारीहरुको पारिश्रमिक, सुविधा तथा सेवाका अन्य शर्तहरु तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४३. प्राविधिक उपसमिति : (१) कोषको कार्य सुचारुरुपले सञ्चालन गर्न र नागरिक एकाङ्क योजना तथा लगानीकर्ता हिसाब योजनाको दक्ष व्यवस्थापनको लागि समितिले आवश्यकता अनुसार विभिन्न प्राविधिक उपसमितिहरु गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित उपसमितिहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

[α]४३क. कोषले ट्रष्टी तोक्न सक्ने : (१) यस ऐन बमोजिम बचतकर्ता र लगानीकर्ताहरुबाट कोषले सङ्कलन गरी जम्मा गरेको पूँजी कोषलाई सम्बन्धित योजनाको शर्त अनुसार लगानी प्रबन्ध गर्न वा तत्सम्बन्धमा अन्य कुनै सङ्गठित संस्थासँग भएको सम्झौता बमोजिमको दायित्व पूरा गर्नको लागि कोषले आफूलाई प्राप्त अधिकार र जिम्मेवारी वहन गर्न पाउने गरी कोषको समिति, उपसमिति वा त्यस्तो समिति वा उपसमितिको सदस्य वा कोषको कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई ट्रष्टीको रुपमा काम गर्न पाउने गरी तोक्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोषले तोकेको ट्रष्टीको काम, कर्तव्यहरु तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४४. शपथ लिनु पर्ने : कोषको प्रत्येक सञ्चालक, कार्यकारी निर्देशक, सल्लाहकार, प्राविधिक उपसमितिका सदस्यहरु र अधिकृत तथा कर्मचारीहरुले आफ्नो पदमा बहाल हुनुभन्दा अगावै तोकिए बमोजिम शपथ लिनु पर्नेछ ।

४५. समितिलाई मुलतबी राख्न सक्ने नेपाल सरकारको अधिकार : (१) समितिले यस ऐन बमोजिम गर्नु पर्ने काम गर्न नसकेमा नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी बढीमा एक वर्षसम्म समितिलाई मुलतबी राख्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिलाई मुलतबी राखिएमा सो समितिले यस ऐन बमोजिम गर्नु पर्ने सम्पूर्ण काम तथा कारोबार सञ्चालन गर्न नेपाल सरकारले कुनै व्यक्ति, व्यक्तिहरुको समिति वा संस्थालाई मुकरर गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम समितिको काम तथा कारोबार सञ्चालन गर्न मुकरर भएका व्यक्ति, व्यक्तिहरुको समिति वा संस्थाले यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियमहरु बमोजिम गरेको सम्पूर्ण काम तथा कारोबार यस ऐन बमोजिम गठन भएको समितिले गरे सरह मान्य हुनेछ ।

४६. नेपाल सरकारसँग सम्पर्क : कोषले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क राख्दा अर्थ मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

४७. वार्षिक प्रतिवेदन : समितिले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको नौ महिनाभित्र लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन र कोषको काम तथा कारोबारसँग सम्बन्धित कुराको प्रतिवेदन नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

४८. नेपाल सरकारले आदेश वा निर्देशन दिन सक्ने : नेपाल सरकारले देशको मुद्रा तथा पूँजी बजारको स्थिति र लगानीकर्ताको हितलाई ध्यानमा राखी आवश्यक आदेश वा निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो आदेश वा निर्देशनको पालना गर्नु कोषको कर्तव्य हुनेछ ।

४९. नेपाल राष्ट्र बैङ्कले आदेश वा निर्देशन दिन सक्ने : नेपाल राष्ट्र बैङ्कले देशको मौद्रिक स्थितिलाई ध्यानमा राखी कोषको प्रभावकारिता बढाउने उद्देश्यले कोषलाई समय समयमा आवश्यक आदेश वा निर्देशन दिन सक्नेछ । त्यस्तो आदेश वा निर्देशनको पालना गर्नु कोषको कर्तव्य हुनेछ ।

५०. निरीक्षण तथा जाँचबुझ : (१) नेपाल सरकारले कोषको काम तथा कारोबारको जाँचबुझ गर्न निरीक्षक नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) अन्तर्गत नियुक्त भएको निरीक्षकले कोषमा रहेको सबै खाताहरु र कागजपत्र जाँच्न सक्नेछ ।

(३) यस दफा अन्तर्गत नियुक्त भएको निरीक्षकले नेपाल सरकार समक्ष निरीक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

*५१. ....

५२. कोषको विशेष अधिकार : यो ऐन बमोजिम कोषले प्रदान गर्ने लगानी, नागरिक एकाङ्क योजना तथा लागनीकर्ता हिसाब योजना अन्तर्गतको बचत कोष, लगानी प्रबन्ध तथा अन्य सेवाहरुको शर्तहरु तोक्ने र सोमा लिने कमिशन, सेवा शुल्क, र दस्तुरहरु कोषले तोक्न सक्नेछ ।

५३. कोषको ऋण लगानीको सुरक्षा : प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषले कर्जा लगानी गरेको कुनै सङ्गठित संस्था विघटन भएमा त्यस्तो सङ्गठित संस्थाको जायजेथामा सबभन्दा पहिलो हकदाबी कोषको रहनेछ ।

α पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

* आयकर ऐन, २०५८ द्वारा खारेज ।

कानून तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

५४. <u>गोप्यता कायम राख्नु पर्ने</u> : (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोष र ग्राहकहरुको सम्बन्ध तथा कोषको कारोबार वा लेखाको विवरण सरोकारबाला बाहेक अरु कसैलाई दिइने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै मुद्दा मामिला वा अन्य कानूनी कारबाहीको सिलसिलामा अदालत, लेखापरीक्षणको सिलसिलामा लेखापरीक्षक वा निरीक्षणको सिलसिलामा खटी आएका निरीक्षकलाई निरीक्षण गर्न दिएकोमा कोषको कारोबार वा लेखाको गोपनीयता भङ्ग गरेको मानिने छैन ।

(३) कोषको कारोबार वा लेखाको निरीक्षण गर्दा अदालत, लेखापरीक्षक वा अरु कसैले पनि कोषको कारोबार वा लेखाको गोपनीयता भङ्ग गर्नु हुँदैन ।

५५. <u>कोष विघटन हुन सक्ने</u> : देहायको अवस्थामा कोष विघटन हुन सक्नेछ :-

(क) नागरिक एकाङ्क योजना अन्तर्गत एकाङ्कवालालाई र लगानीकर्ता हिसाब योजना अन्तर्गत लगानीकर्तालाई फिर्ता गर्नु पर्ने रकम फिर्ता गर्न, तिर्नु पर्ने अन्य ऋण तिर्न वा यो ऐन बमोजिम काम गर्न कोष असमर्थ छ भन्ने नेपाल सरकारलाई लागेमा ।

(ख) कुनै मनासिब कारणबाट कोषलाई खारेज गर्ने गरी नेपाल सरकारले निर्णय गरेमा ।

५६. <u>लिक्वीडेटरको नियुक्ति</u> : (१) दफा ५५ बमोजिम कोष विघटन हुने भएमा नेपाल सरकारले लिक्वीडेटर नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्ति भएको लिक्वीडेटरको कर्तव्य र अधिकार कम्पनी ऐन, २०६३ अन्तर्गतको सरकारी लिक्वीडेटरको सरह हुनेछ ।

(३) लिक्वीडेटरलाई नेपाल सरकारले तोकिदिएको पारिश्रमिक वा भत्ता कोषबाट प्राप्त हुनेछ ।

५७. <u>दायित्व भुक्तानी गर्ने प्राथमिकताको क्रम</u> : कोष विघटन गर्दा निम्नलिखित प्राथमिकताको आधारमा दायित्वको भुक्तानी दिनु पर्नेछ :-

(क) विघटन गर्दा लागेको खर्च,

(ख) कोषका कर्मचारी वा कामदारले पाउनु पर्ने पारिश्रमिक तथा अन्य बाँकी रकम,

(ग) लगानीकर्ता हिसाब योजना, नागरिक एकाङ्क योजना र समूहगत बचत परियोजनाको रकम,

(घ) ऋण रकम, र

(ङ) नेपाल सरकारलाई तिर्नु पर्ने रकम ।

५८. <u>दण्ड सजाय</u> : (१) यो ऐन अन्तर्गत कोषले गरेको लगानी वा प्रदान गरेको कर्जा वा अन्य कुनै सुविधाको निमित्त कोषलाई उपलब्ध गराएको कुनै विवरण वा प्रमाणपत्र वा धितो राखिएको कुनै रसिद वा अरु कुनै कागजातमा कसैले जानीजानी झुट्टा व्यहोरा पारेमा वा पार्न लगाएमा त्यसबाट कोषलाई कुनै हानि नोक्सानी भएमा सो रकम बराबर बिगो भराई त्यस्तो व्यक्तिलाई पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(२) कसैले दफा ५४ विपरीत गोप्यता भङ्ग गरेमा निजलाई तीन हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना वा तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(३) कसैले दफा ५० अन्तर्गत नियुक्त भएको निरीक्षकलाई निजको काममा बाधा बिरोध गरेमा वा निजले जाँच्न चाहेको लेखा वा कागजपत्र कुनै मनासिब कारण बिना जाँच्न नदिएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई दुई हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना वा दुई महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(४) कसैले कोषको लिखित स्विकृति नलिई कुनै विवरणपत्र वा विज्ञापनमा कोषको नाम प्रयोग गरेमा निजलाई एक हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना वा एक महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

५९. <u>विनियम बनाउने अधिकार</u> : कोषले यो ऐनको अधीनमा रही आफ्नो आन्तरिक काम कारबाही सुव्यवस्थित गर्नको लागि नेपाल सरकारको स्वीकृति लिई आवश्यक विनियमहरु बनाउन सक्नेछ ।

<u>द्रष्टव्य</u> :- (१) केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरु :-
"श्री ५ को सरकार" को सट्टा "नेपाल सरकार" ।
(२) गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरु :-
(क) "राष्ट्र ऋण ऐन, २०१७" को सट्टा "राष्ट्र ऋण ऐन, २०५९"

कानून तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

(ख) “धितोपत्र कारोबार ऐन, २०४०” को सट्टा “धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३”
(ग) “कम्पनी ऐन, २०५३” को सट्टा “कम्पनी ऐन, २०६३” ।